

Дејан Миленковић, Наташа Веселиновић,
Ненад Стојиљковић
Факултет спорта и физичког васпитања
Ниш

UDK-37.01
Прегледни чланак
НВ.LVIII 1.2009.
Примљен: 10. VII 2008.

УПОРЕДНА АНАЛИЗА ДОМАЋИХ И ИНОСТРАНИХ РАДОВА ИЗ ОБЛАСТИ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Истраживање је извршено са циљем да се утврди разлика у методолошком приступу у изради радова из области физичког васпитања код наших и иностраних аутора. Обухваћено је 45 радова домаћих и 23 рада иностраних аутора. Радови су одабрани методом случајног узорка при чему се водило рачуна да наслов рада садржи следеће кључне речи: физичко васпитање, школски и предшколски узраст. Од метода научног истраживања употребљене су: метода теоријске анализе и дескриптивно-експликативна метода. Ове методе су послужиле за: прикупљање података, анализу прикупљених података, интерпретацију података, генерализацију резултата до којих се дошло и саопштавање добијених резултата. Резултати истраживања су показали да су аутори иностраних радова узимали у обзир више фактора који утичу на ниво и квалитет физичке активности и залагање ученика на настави физичког васпитања, као на пример: социјални статус, генетске предиспозиције, окружење у школи, породично окружење, ниво ваншколских физичких активности, евентуално постојање негативних облика понашања. Код домаћих аутора преовладало је испитивање и анализа морфолошких карактеристика као и моторичких и функционалних способности, па је на основу тога закључено да се основна хипотеза (X – постоје разлике у методолошком приступу у изради радова домаћих и иностраних аутора) може у потпуности прихватити.

Кључне речи: физичко васпитање, школски и предшколски узраст, радови домаћих и иностраних аутора.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SERBIAN AND FOREIGN RESEARCH ARTICLES IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION

We carried out our research with the aim to determine eventual differences in the methodological approach to research between our and foreign authors. The analysis comprised 45 Serbian and 23 foreign authors. The selection was made by the use of the random-sample method, the only limitation being that the title contained the following keywords: physical education, school age and preschool age. We applied the following research methods: theory analysis and the descriptive-explanatory method. These methods were used for data collecting, analysis, and interpretation; generalization of the obtained results and results reporting. The results showed that the analysed foreign authors considered more factors that affect the level of physical activity and students' devotion to make efforts during classes, such as: social status, genetic predispositions, school environment, family environment, the level of out-door physical activities, and eventual negative behaviours. Serbian authors prevalingly examined and analysed morphologic characteristics and motor and functional abilities. Based on this, it

is concluded that that our initial hypothesis that there are differences in methodological approach to research between Serbian and foreign authors can be accepted completely.

Keywords: *physical education, school and preschool age, Serbian and foreign research articles.*

СОПОСТАВИТЕЛНИЙ АНАЛИЗ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАГРАНИЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Резюме *Целью данного исследования является выявление разницы в методологическом подходе к изучению проблем физического воспитания между отечественными и зарубежными авторами. Исследование проведено на примере 45 работ отечественных и 23 работы зарубежных авторов. Все анализируемые работы содержат ключевые слова: физическое воспитание, школьный возраст, дошкольный возраст. Применялись следующие научные методы: метод теоретического анализа и дескриптивно-эксplikативный метод. Данные методы использованы для сбора, анализа и интерпретации данных, эксplikации и обобщения полученных результатов. Результаты исследования показывают что зарубежные авторы учитывали большее количество факторов, влияющих на уровень и качество физической активности учеников на уроках физического воспитания такие как: социальный статус, генетическая предположенность, обстановка в школе, семейная обстановка, уровень внешкольных физических активностей, возможное наличие отрицательных форм поведения. У отечественных авторов доминирует исследование и анализ морфологических характеристик, моторных и функциональных способностей, в результате чего можно прийти к выводу о том, что рабочая гипотеза (гипотеза: существует разница в методологическом подходе в исследованиях зарубежных и отечественных авторов) вполне подтвердилась.*

Ключевые слова: *физическое воспитание, школьный и дошкольный возраст, труды отечественных и зарубежных авторов.*

Увод

Човек и његова добра која се налазе у основи човековог кретања, у основи бића које је слободно и које ће своја добра постизати у заједништву са другима, леже у основи физичког васпитања.

Кретање је у основи човекових активности, а физичко васпитање је засновано на процесима планског, организованог и усмереног кретања. Васпитање физичким вежбањем везано је за биолошку суштину човека, али представља друштвену тековину насталу размишљањем човека о себи и својим потребама, о свом положају и улози у природи и друштву.

Физичко васпитање је нераздвојиви део културних тековина једнога народа и као такво чини саставни део физичке културе. Физичко васпитање као део општег васпитања мора представљати планску и систематску активност која ће понудити физичку вежбу као вид специфичне хране неопходне за развој људске личности. Као човекова делатност, физичка

вежба је одраз човековог унутрашњег бића и као таква не може да се појави изван човека и његовог кретања.

Физичко вежбање човек мора да доживи као добро које је потребно његовом телу, као могућност да у хармонији држи разум, емоције и вољу. Човека посматрамо као јединство тела и духа, зато физичку културу морају прожимати аспекти и природних и друштвених наука. Полазећи од те чињенице, човек се посматра као био-психо-социјално биће (Вишњић и сар. 2004) и зато су многа научна истраживања окренута ка једној или више аспеката човекове личности.

Својим залагањем и осећањем љубави према свом позиву, педагог ће својим радом успети да споји тело и дух својих ученика, и то говором речи и говором тела.

Комуникација је суштинско обележје сваке делатности, без обзира да ли је вербална или невербална, а у раду са децом мора нас водити искрена и отворена сарадња, као и једнак однос и поштовање особености сваког појединца. Свака комуникација треба да пренесе смисао, било говора речи или говора тела, односно да пренесе поруку.

У систем васпитних вредности једног друштва (васпитање је старо колико и само друштво) уграђен је циљ физичког васпитања као део васпитања који доприноси формирању личности. Посматрано као друштвена делатност, физичко васпитање је засновано на педагошким и дидактичким основама и једино тако може утицати на трансформацију личности путем моторичке активности.

Не смемо заборавити значај васпитања које служи јачању и унапређивању здравља, развијању и усавршавању моторике, физичких и функционалних способности.

Физичком васпитању се различито прилази, будући да је васпитање друштвено условљено, али увек мора бити планирано и усмерено на добробит човека.

Бројни задаци физичког васпитања могу се остварити само онда када је једна васпитно-образовна делатност планирана и осмишљена. Тада ће бити у довољној мери подстицајна, како би одговорила на постављене задатке. Циљ и задаци физичког васпитања су у складу са био-психо-социјалним потребама човека и друштва само онда када су прилагођени приликама и условима живота.

Стручњак мора да буде информисан из области антропологије, методологије, методике и, наравно, да има адекватна стручна знања и умешност како да усклади човекове физичке, интелектуалне и духовне способности.

Непосредно припремање педагога за рад подразумева и његово теоријско, методичко, организационо и лично припремање. Прилаз часу

физичког васпитања као једном свесном трансформационом процесу треба да буде обавеза сваког педагога чији рад карактерише љубав према свом занимању и раду са децом која ће физичку вежбу прихватити као праву вредност и уједно ће представљати њихову припрему за слободно и свесно бављење физичком активношћу. Васпитање увек мора бити усмерено ка развоју и формирању комплетне личности.

Даљи развој и унапређивање наставе могу се планирати и пратити путем резултата до којих се долази проучавањем антрополошког статуса ученика. Претходно утврђен ниво физичких способности може послужити као основа успешног програмирања наставе која ће допринети развијању оних способности у којима ученици показују лошије резултате. Уколико добро познаје карактеристике раста и развоја узраста с којим ради, педагог може наставу да организује као систематски процес који утиче на правилан и оптималан развој антрополошких карактеристика. Корекција плана и програма треба да има за циљ има повећање ефикасности наставног процеса.

Физичка култура не подразумева површност и импровизацију, већ мора почивати на позицијама научних података, јер ће само таква бити у служби човека и послужиће задовољењу личних потреба, интереса и ставова.

Кроз физичко васпитање, и то кроз његову подстицајну улогу, код ученика се може пробудити интересовање за физичко вежбање кроз спорт и рекреацију. Такође, кроз физичко васпитање ученици се едукују у области вежбања и физичке културе уопште.

Предмет и проблем истраживања

У последње време често се говори о потреби за усклађивањем нашег образовног система с европским. Факултети код нас су почели са радом, неко пре неко касније, по новом програму који је прописан Болоњском декларацијом. Међутим, и поред усклађивања програма, наше колеге у Европској унији и САД-у су у предности по могућностима, пре свега финансијским, за извођење наставних активности и научних истраживања. Зато су аутори покушали да једном упоредном анализом дођу до правца у коме иду истраживања наших и иностраних аутора, тј. шта је то на шта се обраћа највећа пажња током истраживања из области физичког васпитања. Свесни чињенице да је ово само скромни покушај да се у томе успе, добијени подаци нам ипак могу приказати тренутну ситуацију на пољу истраживања у физичком васпитању.

Предмет истраживања јесу радови домаћих и страних аутора из области физичког васпитања. Истраживањем је обухваћено 45 радова

домаћих и 23 рада иностраних аутора. Радови су одабрани методом случајног узорка при чему се водило рачуна да наслов рада садржи следеће кључне речи: физичко васпитање, школски и предшколски узраст.

Физичко васпитање као део општег васпитања мора представљати планску и систематску активност и мора бити засновано на процесима планског, организованог и усмереног кретања. Човека посматрамо као јединство тела и духа, зато се кроз физичку културу у којој егзистира физичко васпитање морају прожимати аспекти и природних и друштвених наука.

На основу постављеног предмета истраживања, постављен је **проблем истраживања** којим треба да се испита *да ли постоји разлика у приступу изради радова из области физичког васпитања наших и иностраних аутора*.

На основу постављеног предмета и проблема истраживања, **циљ** је био да утврдимо разлику у методолошком приступу у изради радова из области физичког васпитања код наших и иностраних аутора.

Задаци истраживања: Након постављеног циља дефинисали смо следеће задатке:

1. Преглед радова домаћих аутора из области физичког васпитања (магистарски радови, докторске дисертације, радови објављени на научним скуповима, радови објављени у стручним часописима).
2. Преглед радова иностраних аутора из области физичког васпитања
3. Селекција радова на основу следећих критеријума:
 - Физичко васпитање
 - Школски и предшколски узраст
4. Упоредивање радова домаћих и иностраних аутора и утврдити разлике.

На основу постављеног предмета и проблема и утврђеног циља истраживања, постављена је основна хипотеза:

Н – постоје разлике у методолошком приступу у изради радова домаћих и иностраних аутора

Методе истраживања

За решавање задатака постављених у раду, употребљене су следеће методе научног истраживања:

- *Метода теоријске анализе*

За проучавање теорије и анализе садржаја радова из области физичког васпитања домаћих и страних аутора користи се метода теоријске анализе. Ова метода иначе за најпоузданије изворе грађе користи уџбенике, приручнике, зборнике радова и научне и стручне радове. У анализи садржаја,

посебна пажња се посвећује начину прикупљања и регистровању података који се у овом случају односе на област физичког васпитања школске деце.

– *Дескриптивно-експликативна метода*

Ова метода је прва и основна метода у настанку и развоју науке. У научном истраживању се применом ове методе пролази кроз следеће фазе:

- Прикупљање података
- Анализа прикупљених података
- Интерпретација података
- Генерализација резултата до којих се дошло
- Саопштавање добијених резултата

Резултати истраживања са дискусијом

У табелама 1. и 2. су приказане основне карактеристике радова из области физичког васпитања домаћих и страних аутора. Бројчано и процентуално је показана величина узорка испитаника, врсте радова, врсте истраживања и узраст испитаника.

Табела 1. Радови домаћих аутора

Величина узорка испитаника	мали узорак		велики узорак	
	7 (19%)		32 (81%)	
Врста рада	теоријски		истраживачки	
	4 (11%)		41 (89%)	
Врста истраживања	лонгитудинално		трансферзално	
	24 (62%)		17 (38%)	
Узраст испитаника	предшк. уз.	млађи шк. уз.	средњи шк. уз.	старији шк. уз.
	2 (4%)	5 (11%)	29 (69%)	9 (21%)

Табела 2. Радови иностраних аутора

Величина узорка испитаника	мали узорак		велики узорак	
	1 (3%)		19 (97%)	
Врста рада	теоријски		истраживачки	
	3 (15%)		20 (85%)	
Врста истраживања	лонгитудинално		трансферзално	
	9 (40%)		12 (60%)	
Узраст испитаника	предшк. уз.	млађи шк. уз.	средњи шк. уз.	старији шк. уз.
	2 (10%)	4 (21%)	13 (68%)	9 (48%)

Као што се може видети у приложеним табелама, у радовима преовлађује велики узорак испитаника, с тим што је код иностраних аутора проценат у корист великог узорака израженији (97%) у односу на домаће ауторе (81%). Посматрајући врсте радова, преовлађују истраживачки насупрот теоријских радова, и то код иностраних аутора 85% према 15%, а код домаћих 89% према 11%. Коришћене врсте истраживања су процентуално уједначеније у оба случаја, али предност код домаћих аутора имају лонгитудинална (62% према 38%), а код иностраних трансферзална истраживања (60% према 40%). Средњи школски узраст испитаника (ученици старијих разреда основне школе) у оба случаја је најчешће испитиван у истраживањима (Бранковић, 1998; Бранковић, 2001; Бранковић и сар. 1996; Цвијовић, 1984; Димитриос, 1997; Gentle и сар. 1994; Јовановић и Крсмановић, 1998; Каровић, 1980; Мадих и сар. 1998; Наумовски и Цветков, 1998; Радовановић и сар. 1998; Riddoch и сар. 1991; Sallis и сар. 1997; Спасов, 1980; Станковић, 1980; Шуков и сар. 1995; Живановић, 1980), док је радова са узорком испитаника млађег (Кукољ и сар. 2001; Стојиљковић, 1998; Вуловић, 1987) и старијег школског узраста (Pate и сар. 2000; Pate и сар. 2005; Шаботић, 2004; Вукајловић, 2005) било знатно мање. Забележени су и радови у којима се аутори нису ограничавали на један, већ су паралелно истраживали два (Датар и Стурм, 2004; Dowda и сар. 2001; Гортмакер и сар. 1999; Живановић, 1977) и три узраста (Sallis и сар. 2000). Предшколски узраст је заступљен са по два рада (Датар и Стурм, 2004; Петровић и Живковић, 1995; Пројовић, 2005; Саллис и сар. 2000).

Када говоримо о предмету истраживања самих радова, може се приметити да у истраживачким радовима домаћи аутори у оквиру антрополошког статуса највише обрађују морфолошке карактеристике (Перић, 2004; Поповски, 1980; Родић, 2002) и моторичке способности (Миленковић, 2002; Петровић, 2006; Поповски, 1976; Стаматовић и Шекељић, 2006), а затим следе функционалне способности (Прскало, 1989; Јонић, 2004), док се у неким радовима истражује повезаност више антрополошких простора (Дејановић, 2006; Георгиос, 2005; Станковић, 2006; Стојиљковић, 2005). Забележена су и четири рада која су помоћу анкета и упитника испитивала ставове и мишљења ученика о квалитету и садржајима наставе физичког васпитања (Крсмановић, 1995; Крсмановић и сар. 1995; Мадих и сар. 1995; Радовановић и Калајдић, 1997), у једном је процењивано емоционално стање ученика (Милојевић и Савић, 1995), док је у једном раду испитиван и социјални статус (Драгић, 2003). У трансферзалним истраживањима су се највише испитивале разлике између група испитаника или релације компонената антрополошког простора, док су се у лонгитудиналним истраживањима највише испитивали ефекти различитих облика наставе

физичког васпитања на антрополошки статус ученика. У теоријским радовима се говори о педагошкој комуникацији (Живановић, 1995; Живановић и Вуковић, 1995), расположивој инфраструктури за извођење наставе физичког васпитања (Раић и Максимовић, 1998), а један рад је из области историје физичке културе (Живановић и Савић, 2002).

Инострани аутори су у својим радовима обрађали пажњу на ниво активности у настави физичког васпитања и колико програм наставе утиче на здравље ученика (Fairclough и Straton, 2005; Jones и сар. 2003; Koutedakis и Vouziotas, 2003; Надер, 2003). Разматран је проценат искоришћења наставе физичког васпитања у минималном, умереном и максималном интензитету (Симонс-Мортон и сар. 1993), као и утицај на кардиопулмонални систем ученика (Армстронг и сар. 1990). Такође је третиран и проблем гојазности (Donnelly и сар. 1996) који у последње време све више узима маха, поготову у Америци. Експериментисало се с различитим програмима физичких активности на часовима (Јургл и сар. 2006; McKenzie и сар. 1996), програмима здраве и правилне исхране (Donnelly и сар. 1996; Гортмакер и сар. 1999). Такође су испитивани социјални статус и генетска предиспозиција ученика за гојазност (Dowda и сар. 2001), програми за активан начин живота (Ward и сар. 2006) и интерес за спортске активности (Рокита, 2005), различити облици негативног понашања као што су конзумирање алкохола, цигарета, наркотичких средстава (Pate и сар. 2000). У теоријским радовима је најчешће било речи о негативним појавама које се дешавају у области физичког васпитања, о непостојању добрих услова за извођење наставе (Хардман, 2003), као и о све чешћем избегавању наставе физичког васпитања од стране ученика и окретању негативним облицима понашања. Такође се говори и о томе да телевизија све више заокупља пажњу ученика свих узраста, поготову оних који су у годинама када се њихов организам развија и када им је физичка активност преко потребна (Пате и сар. 2006). У раду Кола и Хобса (1997) дају се и препоруке за будућност у виду прегледа потенцијалних фактора физичких активности ученика.

Закључак

Предмет истраживања су били радови домаћих и иностраних аутора из области физичког васпитања. На основу постављеног предмета истраживања следио је проблем истраживања којим се испитивало да ли постоји разлика у приступу изради радова из области физичког васпитања наших и иностраних аутора. Из постављеног предмета и проблема, циљ истраживања је био: утврдити разлику у методолошком приступу изради радова из области физичког васпитања код наших и иностраних аутора.

Пошто су успостављене полазне основе овог истраживања, прегледана је литература, након чега је извршена селекција у којој је одабрано 68 радова (45 домаћих и 23 страна) на основу два критеријума: физичко васпитање и школски и предшколски узраст. Такође су аутори водили рачуна да су у радовима вршена истраживања на испитаницима који су обухваћени редовном наставом физичког васпитања и који су здрави и телесно способни.

Резултати добијени прегледом свих радова наводе на следећи закључак:

Да би дошли до резултата којим потврђују или негирају полазне претпоставке, аутори иностраних радова су узимали у обзир више фактора који утичу на ниво и квалитет физичке активности и залагање ученика на настави физичког васпитања, као на пример: социјални статус, генетске предиспозиције, окружење у школи, породично окружење, ниво ваншколских физичких активности, евентуално постојање негативних облика понашања итд. Код домаћих аутора преовладава испитивање и анализа морфолошких карактеристика као и моторичких и функционалних способности. Ретки су радови који третирају социјални статус деце. На основу тога можемо рећи да се основна хипотеза (**Х – постоје разлике у методолошком приступу у изради радова домаћих и иностраних аутора**) у потпуности прихвата.

Анализирајући радове коришћене за ово истраживање, примећено је да се у иностраним радовима, пре свега објављеним у америчким часописима, доста говори о проблему гојазности, у овом случају код деце и омладине. Гојазност је учестала појава свугде у свету, али је, чини се, најозбиљније схваћена у западним земљама, где већ дуже времена представља велики проблем који се јавља као последица савременог начина живота. Може се рећи да је сврстана у ред опасних болести савременог друштва, што говори о озбиљности с којом се приступа том проблему. Наша земља је, по овом питању, неколико корака у заостатку, иако се у последње време уочавају позитивни трендови у борби против ове болести. Зато је потребно да се на ову тему интензивирају истраживања наших стручњака како би се ефикасније супротставили овом проблему, пре свега, кроз едукацију још од најраније доби.

Литература

- Armstrong, N., Balding, J., Gentle, P. & Kirby, B. (1990): Patterns of physical activity among 11 to 16 year old British children. (Структура физичке активности код британске деце старости 11–16 година). *BMJ*. 301, 203–205.
- Бранковић, Н. (1998): *Утицај систематског телесног вежбања ученика шестог разреда градских и сеоских основних школа на промене морфолошког, моторичког и функционалног простора*. Магистарски рад. Ниш: Филозофски факултет, Група за физичку културу.

- Бранковић, Н. (2001): Развојне карактеристике моторичких способности ученица на крају шестомесечног извођења наставе физичког васпитања. У С. Вучковић (Ур.), Зборник радова „Фис-комуникације 2001“, (стр. 205–207). Ниш: Факултет физичке културе.
- Бранковић, Н., Чаниас, А. и Вучић, Е. (1996): Ефикасност примене кружног метода рада у настави физичког васпитања. У Н. Живановић (Ур.), Зборник радова „Фис комуникације 1996“, *серија физичка култура* (стр. 230–231). Ниш: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет.
- Цвијовић, М. (1984): *Утицај појединачног и серијског плиометријског третмана мишића који врше опружање у зглобовима ногу на развој балистичког и репетитивног потенцијала код деака 11–17 година*. Магистарски рад. Београд: Факултет за физичко васпитање.
- Datar, A. & Sturm, R. (2004): Physical education in elementary school and Body Mass Index: evidence from the early childhood longitudinal study. (Fizičko vaspitanje u osnovnoj školi i Body Mass Index: evidencija iz longitudinalne studije u ranom detinjstvu). *American Journal of Public Health*, 94 (9), 1501–1506.
- Дејановић, А. (2006): *Релације антропометријских карактеристика и изометријског мишићног потенцијала лумбалне и абдоминалне регије код деце*. Докторска дисертација, Ниш: Факултет физичке културе.
- Димитриос, А. (1997): Утицај програмских садржаја наставе физичког васпитања на развој моторичких способности ученика основних школа. У Р. Костић (Ур.), *Шести међународни симпозијум „Фис комуникације 1997“ у физичком васпитању, спорту и рекреацији - апстракти* (стр. 22). Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Институт за физичку културу.
- Donnelly, J. E., Jacobsen, D. J., Whatley, J. E., Hill, J. O., Swift, L. L., Cherrington, A., Polk, B., Tran, Z.V. & Reed, G. (1996): Nutrition and physical activity program to attenuate obesity and promote physical and metabolic fitness in elementary school children. (Ishrana i program fizičke aktivnosti za smanjenje gojaznosti i unapređenje fizičke i metaboličke sposobnosti učenika osnovnih škola). *Obesity Research*, 4 (3), 229–243.
- Dowda, M., Ainsworth, E. B., Addy, L. C., Saunders, R. & Riner, W. (2001): Environmental influences, physical activity and weight status in 8- to 16-years-old. (Uticaj okoline, fizička aktivnost i nivo uhranjenosti kod mladih od 8 do 16 godina). *Arch. Pediatr. Adolesc. Medicine*, 155 (6), 711–717.
- Драгић, Б. (2003): *Ефекти алтернативног наставног плана и програма физичког васпитања на морфолошке карактеристике, моторичке способности и социјалне карактеристике ученика VI разреда основне школе*. Докторска дисертација. Ниш: Факултет физичке културе.
- Fairclough, S. & Stratton, G. (2005): “Physical education makes you fit and healthy“. Physical education’s contribution to young people’s physical activity levels. („Fizičko vaspitanje te čini sposobnim i zdravim“. Doprinos fizičkog vaspitanja nivou fizičke aktivnosti mladih ljudi). *Health Education Research*, 20 (1), 14–23.
- Gentle, P., Caves, R., Armstrong, N., Balding, J. & Kirby, B. (1994): High and low exercisers among 14- and 15-year old children. (Vežbanje visokog i niskog intenziteta kod dece starosti 14 i 15 godina). *Journal of Public Health*, 16 (2), 186–194.

Упоредна анализа домаћих и иностраних радова из области физичког...

- Георгиос, Д. (2005): *Разлике у неким биоантрополошким карактеристикама ученика старих 13 година различите биолошке зрелости*. Магистарска теза, Ниш: Факултет физичке културе.
- Gortmaker, J. S., Cheung, W. Y. L., Peterson, E. K., Chomitz, G., Cradle, H. J., Dart, H., Fox, K. M., Bullock, B. R., Sobol, M. A., Colditz, G., Field, E. A. & Laird, N. (1999): Impact of a school-based interdisciplinary intervention on diet and physical activity among urban primary school children. (Утицај школског експерименталног програма на исхрану и физичку активност код градске основно-школске деце). *Arch. Pediatr. Adolesc. Medicine*, 153 (9), 975–983.
- Hardman, K. (2003): School physical education and sport in Europe – rhetoric and reality: current and future perspectives (Nastava fizičke i zdravstvene kulture i školski sport u Evropi – retorika i stvarnost: stanje i perspektive). *Kineziologija*, 34 (1), 97–107.
- Jones, E. S., Brener, D. N. & McManus, T. (2003): Prevalence of school policies, programs and facilities that promote a healthy physical school environment. (Prednosti školske zdravstvene politike, programa i sredstava koji promovisu zdravu školsku sredinu). *American Journal of Public Health*, 93 (9), 1570–1575.
- Јонић, З. (2004): *Разлике у морфолошком, моторичком и функционалном простору ученика и спортиста претпубертетског узраста*. Магистарски рад. Ниш: Факултет физичке културе.
- Јовановић, Д., Крсмановић, Б. (1998): Разлике у моторичким способностима код ученика петих разреда основних школа региона Београда, Ниша и Новог Сада. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 93–96). Ниш: Факултет физичке културе.
- Jurgl, E. M., Kremers, P. J. S., Candel, J. J. M. M., Van der Wall, F. M. & De Meij, S. B. J. (2006): A controlled trial of a school-based environmental intervention to improve physical activity in Dutch children: JUMP-in, kids in motion. (Kontrolisani eksperiment u školskoj sredini radi poboljšanja fizičke aktivnosti kod holandske dece: JUMP-in, deca u pokretu). *Health Promotion International*, 21 (4), 320–330.
- Каровић, Ж. (1980): *Утицај репетитивног мишићног напрезања са дужином трајањем и већим оптерећењем на развој мишићних потенцијала и биомоторичких димензија код омладине пубертетског узраста*. Магистарска теза, Београд: Факултет за физичко васпитање.
- Kohl, W. H & Hobbs, E. K. (1997): Development of physical activity behaviors among children and adolescent. (Razvoj ponašanja u vezi fizičke aktivnosti među decom i adolescentima). *Pediatrics*, 101 (3), 549–554.
- Koutedakis, Y. & Bouziotas, C. (2003): National physical education curriculum: motor and cardiovascular health related fitness in Greek adolescents. (Nacionalni nastavni plan fizičkog vaspitanja: motoričke i kardiovaskularne sposobnosti adolescenata u Grčkoj). *Br. J. Sports Med.* 37, 311–314.
- Крсмановић, Б. (1995): Разлике у ставовима ученика и ученица основних школа о наставним садржајима из физичког васпитања у основној школи. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“*, серија физичка култура (стр. 169–172). Ниш: Филозофски факултет.
- Крсмановић, Б., Берковић, Ј. и Крсмановић, Р. (1995): Ставови ученика основних школа о наставним садржајима из физичког васпитања. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник*

- радова „Фис комуникације 1995“, *серија физичка култура* (стр. 173–176). Ниш: Филозофски факултет.
- Кукољ, М., Бокан, Б., Копривица, В. и Угарковић, Д. (2001): Међусобна повезаност моторичких способности ученика млађег школског узраста у периодима њихових значајних промена. У С. Вучковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 2001“*, (стр. 70–78). Ниш: Факултет физичке културе.
- Медић, Б., Јовановић, И., Крсмановић, Б. и Нићин, Ђ. (1998): Каноничке релације између морфолошких и моторичких варијабли код ученица петих разреда основних школа региона Београд, Ниша и Новог Сада. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 115–120). Ниш: Факултет физичке културе.
- Медић, Б., Драгић, Б. и Дамјанова, М. (1995): Мишљења ученика основних школа о утицају спортских игара из програма физичког васпитања на психосоматски статус. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“, серија физичка култура* (стр. 65–69). Ниш: Филозофски факултет.
- McKenzie, T. L., Nader, P. R., Strikmiller, P. K., Yang, M., Stone, E. J., Perry, C. L., Taylor, W. C., Epping, J. N., Feldman, H. A., Luepker, R. V. & Kelder, S. H. (1996): School Physical Education: Effect of the Child and Adolescent Trial for Cardiovascular Health. (Fizičko vaspitanje u školi: Efekat eksperimenta na zdravlje kardiovaskularnog sistema dece i adolescenata). *Preventive Medicine*, 25 (4), 423–431.
- Миленковић, В. (2002): Ефекти примене експерименталног програма са акцентом на спортску гимнастику на неке моторичке способности ученика седмог разреда основне школе. У Р. Поповић (Ур.), *Зборник радова „Фис- комуникације 2002“*, (стр. 291–300). Ниш: Факултет физичке културе.
- Милојевић, А и Савић, З. (1995): Методика физичког васпитања и ауторецепција ученика у току наставе. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“, серија физичка култура* (стр. 181–183). Ниш: Филозофски факултет.
- Nader, P. R. (2003): Frequency and intensity of activity of third-grade children in physical education. (Frekvencija i intenzitet aktivnosti učenika trećeg razreda na časovima fizičkog vaspitanja). *Arsc. Pediatr. Adolesc. Medicine*, 157 (2), 185–190.
- Наумовски, А. и Цветков, В. (1998): Компаративни односи неких биомоторичких манифестних и латентних димензија код испитаника од 11 година различитог пола. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 49–54). Ниш: Факултет физичке културе.
- Pate, R. R., Davis, G. M., Robinson, N. T., Stone, J. E., McKenzie, L. T. & Young, C. J. (2006): Promoting physical activity in children and youth. (Unapređenje fizičke aktivnosti kod dece i mladih). *Circulation*, 114, 1214–1224.
- Pate, R. R., Trost, G. S., Levin, S. & Dowda, M. (2000): Sports participation and health-related behaviors among US youth. (Učešće u sportu u zdrav način života među američkom omladinom). *Arsc. Pediatr. Adolesc. Medicine*, 154 (9), 904–911.
- Pate, R. R., Ward, S. D., Saunders, P. R. I, Felton, G., Dishman, K. R & Dowda, M. (2005): Promotion of physical activity among high-school girls. (Unapređenje fizičke aktivnosti kod učenica srednjih škola). *American Journal of Public Health*, 95 (9), 1582–1587.
- Перић, Д. (2004): *Ефекти наставе физичког васпитања на развој морфолошких карактеристика, моторичких и ситуационо-моторичких способности дечака школског узраста*. Магистарска теза, Ниш: Факултет физичке културе.

Упоредна анализа домаћих и иностраних радова из области физичког...

- Петровић, М и Живковић, Д. (1995): Релације морфолошких карактеристика и антрополошких способности деце. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“*, серија физичка култура (стр. 33–35). Ниш: Филозофски факултет.
- Петровић, В. (2006): *Разлике у изометријском мишићном потенцијалу ученика и ученица основних школа*. Магистарски рад. Ниш: Факултет физичке културе.
- Поповски, Д. (1976): *Релација меѓу телесниот развој и со динамометар измерена мускулната снага кај машката средноучилишна младина во Скопје*. Магистарски рад. Скопје: Универзитет „Кирил и Методиј“, Медицински факултет.
- Поповски, Д. (1980): *Релације антропометријских димензија и изометријског мишићног потенцијала код ученика узраста од 11–14 година у СР Македонији*. Докторска дисертација, Ниш: Филозофски факултет.
- Пројовић, А. (2005): *Програмирање физичке активности деце предшколског узраста као услов стварања моторичких навика*. Магистарска теза, Ниш: Факултет физичке културе.
- Прскало, И. (1989): *Пројена аеробних способности ученика узраста 16, 17 и 18 година на основу тестова: контрола аеробних тренинга (CAT) и физичке радне способности изражене брзином трчања (PWЦ(В))*. Магистарска теза, Београд: Факултет за физичку културу.
- Радовановић, Ђ., Раић, А. и Милошевић, З. (1998): Антропометријске карактеристике и моторичке способности ученика петих разреда основне школе Републике Србије. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 7–13). Ниш: Факултет физичке културе.
- Радовановић, Ђ. и Калајџић, Д. (1997): Ставови ученика средњих школа према наставном програму из одбојке. У Р. Костић (Ур.), *Шести меѓународни симпозијум „Фис комуникације 1997“ у физичком васпитању, спорту и рекреацији - апстракт* (стр. 66). Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Институт за физичку културу.
- Раић, А. и Максимовић, Н. (1998): Школски спорт и инфраструктура физичког васпитања. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 128–133). Ниш: Факултет физичке културе.
- Riddoch, C., Savage, M. J., Murphy, N., Cran, W. G. & Boreham, C. (1991): Long term health implications of fitness and physical activity patterns. (Dugotrajne zdravstvene implikacije вежбања и структуре физичке активности). *Archives of Disease in Childhood*, 66, 1426–1433.
- Родић, Н. (2002): Утицај морфолошких карактеристика на моторичке способности ученика нижих разреда основне школе. У Р. Поповић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 2002“*, (стр. 93–99). Ниш: Факултет физичке културе.
- Rokita, A. (2005): The interest in sports activity among first year secondary school students in the years 1995–2001. (Interes za sportske aktivnosti ученика првих разреда средње школе у раздобљу од 1995–2001). *Kinesiology*, 37 (1).
- Sallis, F. J., McKenzie, L. T., Alcaraz, E. J., Kolody, B., Faucette, N & Hovell, F. M. (1997): The effects of 2-year physical education program (SPARK) on physical activity and fitness in elementary school students. *Sports, Play and Active Recreation for Kids*. (Ефекти двогодишњег програма физичког васпитања (SPARK) на физичку активност и способност

- učenika osnovnih škola. Sport, Igra i Aktivna Rekreacija za Decu). Am. J. Public Health, 87 (8), 1328–1334.
- Sallis, F. J., Prochaska, J. J. & Taylor, C. W. (2000): A review of correlates of physical activity of children and adolescents. (Pregled korelacija fizičke aktivnosti dece i adolescenata). Med. Sci. Sports Exercise, 32 (5), 963–975.
- Simons-Morton, G. B., Taylor, C. W., Snider, A. S. & Huang, W. I. (1993): The physical activity of fifth-grade students during physical education classes. (Fizička aktivnost učenika petog razreda tokom časa fizičkog vaspitanja). American Journal of Public Health, 83 (2), 262–264.
- Спасов, Ђ. (1980): *Интензификација наставе физичког васпитања путем рада са хомогеним групама*. Докторска дисертација. Ниш: Филозофски факултет, ООУР физичко васпитање.
- Стаматовић, М. и Шекељић, Г. (2006): Утицај различитих концепција наставе физичког васпитања на моторички статус ученика млађег школског узраста. У Г. Бала (Ур.), *Зборник радова „Антрополошки статус и физичка активност деце и омладине“*, (стр. 301–310). Нови Сад: Факултет спорта и физичког васпитања.
- Станковић, Д. (2006): *Повезаност морфолошких карактеристика и моторичких способности са резултатом у скоку увис код ученика основних школа*. Магистарска теза, Ниш: Факултет физичке културе.
- Станковић, С. (1980): *Просторно-временска перцепција и општа биомоторна окретност деце*. Докторска дисертација. Ниш: Филозофски факултет, ООУР физичко васпитање.
- Стојиљковић, Д. (2005): *Ефекти кружних облика рада на развој соматометријских карактеристика, функционалних способности и динамичке снаге ученика претпубертетског узраста*. Магистарски рад. Ниш: Факултет физичке културе.
- Стојиљковић, Е. (1998): Утицај наставе физичког васпитања на развој изометријског, балистичког и репетитивног мишићног потенцијала код ученика основне школе. У Д. Петковић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 1998“*, (стр. 178–183). Ниш: Факултет физичке културе.
- Шаботић, Б. (2004): *Релације неких антрополошких карактеристика са ситуационо-моторичким способностима у спортским играма код ученика првог разреда средњих школа*. Докторска дисертација, Ниш: Факултет физичке културе.
- Шуков, Ј., Живковић, В. и Шукова-Стојмановска, Д. (1995): Структура биомоторичког простора код ученица петих разреда основних школа у Скопљу. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“*, *серија физичка култура* (стр. 56–59). Ниш: Филозофски факултет.
- Вишњић, Д., Јовановић, А. и Милетић, К. (2004): *Теорија и методика физичког васпитања*. Београд: „Виктор Штампа“.
- Вукајловић, В. (2005): *Ефекти наставе физичког васпитања на антропометријске карактеристике и функционалне и моторичке способности ученика средњих школа различитог занимања*. Докторска дисертација, Ниш: Факултет физичке културе.
- Вуловић, Г. (1987): *Интензификација средстава физичког васпитања као начин побољшања биомоторичких способности код ученика IIII разреда средњег усмереног образовања и васпитања*. Магистарски рад. Београд: Факултет за физичко васпитање.

Упоредна анализа домаћих и иностраних радова из области физичког...

- Ward, S. D., Saunders, R., Felton, M. G., Williams, E., Epping, N. J. & Pate, R. R. (2006): Implementation of a school environment intervention to increase physical activity in high school girls. (Implementacija školskog programa za povećanje fizičke aktivnosti kod učenica srednjih škola). Health Education Research, 21 (6), 896–910.
- Живановић, Н. (1977): *Утицај вежбања у диктираном ритму на развој репетитивне снаге*. Магистарска теза, Београд: Факултет за физичко васпитање.
- Живановић, Н. (1980): *Музика као потенцијални стимуланс побољшања нивоа биомоторичких димензија код испитаника са израженим анксиозним и агресивним тенденцијама*. Докторска дисертација, Ниш: Филозофски факултет.
- Живановић, Н. (1995): Хуманистичко-етички аспекти педагошке комуникације. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“, серија физичка култура* (стр. 7–9). Ниш: Филозофски факултет.
- Живановић, Н. (2000): *Прилог епистемологији физичке културе*. Ниш: ПАНОПТИКУМ.
- Живановић, Н. и Савић, З. (2002): Значај соколског покрета за развој физичке културе у Србији. У Р. Поповић (Ур.), *Зборник радова „Фис-комуникације 2002“,* (стр. 342-348). Ниш: Факултет физичке културе.
- Живановић, Н. и Вуковић, Р. (1995): Средства педагошке комуникације. У Н. Живановић (Ур.), *Зборник радова „Фис комуникације 1995“, серија физичка култура* (стр. 10-11). Ниш: Филозофски факултет.

Подаци о ауторима:

*Дејан Миленковић, професор физичке културе
сарадник на Факултету спорта и физичког васпитања у Нишу
Бул. Светог Цара Константина 41/6 18000 Ниш
dsmil@ptt.yu
018/229-722
064/143-74-53*

*Наташа Веселиновић, професор физичке културе
Гаврила Принципа 41/22 18000 Ниш
nirle@medianis.net
018/561-603
064/15-30-775*

*Ненад Стојиљковић, професор физичке културе
сарадник на Факултету спорта и физичког васпитања у Нишу
Мокрањчева 26б 18000 Ниш
snesadif@yahoo.com
018/590-376
063/80-84-961*